

Energie en milieu blijven actuele thema's. De noodzaak om energie te besparen en naar duurzame energieoplossingen te zoeken, is onverminderd groot. Voor de elektrotechnische branche biedt dit kansen, zo laten exposanten tijdens de vakbeurs Elektrotechniek zien, van 28 september tot en met 2 oktober in Jaarbeurs Utrecht. Vanaf nu is het mogelijk om u te registreren voor gratis bezoek aan de beurs.

Elektrotechniek 2009 wordt weer een grote beurs

Slimmer omgaan met energie is een belangrijk speerpunt op de beurs

"De elektrotechnische industrie maakt de oplossingen voor het klimaatprobleem", zo zei Jan Kamminga, voorzitter van de FME, onlangs tijdens een bijeenkomst van de Fedet (Federatie Elektrotechniek). In het rapport *Cijfers & Trends* van eind 2008 schetst ook de Rabobank energiemanager als een van de groeimarkten voor de elektrotechnische installatiebranche. Groeien in een wereld waar een economische crisis aan de gang is.

Groen verkoopt

Peter van Rossum van Klemko, een van de exposanten op Elektrotechniek, ziet de vraag naar energiereleerde producten absoluut toenemen. Niet alleen bij de nieuwbouwprojecten, zeer zeker ook bij renovatieprojecten. "In eerste instantie merkte je dat de portemonnee belangrijk is, maar opdrachtgevers investeren hier ook in omdat ze bezig zijn met groene labels. De terugverdientijd van investeringen is zelfs minder belangrijk geworden dan het argument groen. Moest men vroeger lang nadenken over dergelijke investeringen, nu worden de beslissingen sneller genomen vanwege het duurzaamheidsimago."

Een ander voorbeeld is de slimme energiemeter. De recente politieke discussie hierover heeft de intelligente energiemeter dan wel in een bepaalde hoek gepositioneerd, experts uit de elektrotechnische industrie zeggen dat deze meters absoluut noodzakelijk zullen zijn om zowel consumenten als bedrijven aan te sporen op een verstandigere manier met energie om te gaan. De oplossingen, zoals die ook in Utrecht op de beurs te zien zijn, lopen uiteen van displays die de gebruiker visueel informeren over zijn energieverbruik op dat moment tot de meer geavanceerde systemen die onderdeel uitmaken van een totaal gebouwbeheersysteem. De bedrijven achter het KNX-communicatieprotocol zetten hierop in. Zij willen de gebruiker niet alleen informeren over het actuele energieverbruik, maar bijvoorbeeld ook direct aangeven als in een bepaald vertrek de verwarming brandt terwijl daar niemand aanwezig is.

Energiezuinige verlichting

Een ander product waarmee de branche inspeelt op de behoefte aan energiezuinigere oplossingen is natuurlijk LED-verlichting. Volgens Jurgen van Zantvliet van Nedelko is de LED-technologie nu voldoende ver ontwikkeld om in winkels een goed alternatief te zijn voor de halogeenlamp. De hogere aanvangsinvesteringen verdienen je snel terug gedurende de totale levensduur van de LED-lamp. Een aspect dat bij de LED-verlichting nogal eens over het hoofd wordt gezien, is de warmteafgifte. Die is uiteraard veel geringer dan bij halogeenverlichting. Ter vergelijking: volgens opgave van fabrikanten kan een halogeenlamp van 20 W vervangen worden door een LED-lamp van 3 W met dezelfde kleurtemperatuur. In een winkelruimte met 100

lampen praat je dan al snel over 1700 watt warmte die je minder hoeft te koelen. In de hele discussie over verlichting wordt vaak het aspect blindstroom over het hoofd gezien. Een gloeilamp heeft een powerfactor van 1,0. Een moderne Klemko LED haalt ongeveer 0,9, maar spaarlampen zitten dikwijls slechts op de helft.

Elux-installatieconcept

Het Elux-installatieconcept wint steeds meer terrein. Het concept stimuleert meer functionaliteit in woning om een hoger niveau te bereiken van comfort, veiligheid, duurzaam bouwen, energiebesparing en levensfasebestendigheid. Tijdens de beurs organiseert Stichting Elux dan ook activiteiten om de diverse doelgroepen kennis te laten maken met dit vooruitstrevende concept. Op de eerste beursdag op 28 september ontvangt Stichting Elux – samen met UNETO-VNI - de Adviescommissie Wonen van Stichting VACPunt Wonen. Stichting Elux geeft hen een voorproefje van de aangepaste NTA 8044:2009 die tijdens de vakbeurs Elektrotechniek van kracht wordt. In deze norm zijn aan-

passingen gedaan waardoor het Elux-installatieconcept voor installateurs nog beter toepasbaar is. UNETO-VNI zal de Gebruikshandleiding Woninginstallaties presenteren. Dit biedt installateurs de mogelijkheid om online een professionele gebruikshandleiding van woninginstallaties voor klanten samen te stellen. Daarnaast zal het congres Domotica & Infrastructurele oplossingen gehouden worden. Meer daarover verderop in dit artikel.

De elektrische veiligheid in medisch gebruikte ruimten

Over dit onderwerp zullen op maandag 28 en dinsdag 29 september een aantal lezingen en een forumdiscussie worden gehouden. Op beide dagen moet u hiervoor om 14.00 uur in de Croesezaal zijn. Het bijwonen van de lezingen en de forumdiscussie is gratis. Wel dient u zich vooraf in te schrijven via www.roukema.info. De door het forum te beantwoorden vragen dienen vooraf te worden gezonden naar info@roukema.info of via de website. Tijdens de beurs is er een speciaal magazine beschikbaar over het onderwerp. Tevens komen EMC-aangelegenheden,

specifiek met betrekking tot medische ruimten, aan de orde.

Op maandag 28 september zijn er lezingen over: een andere blik op impedantiebewaking, gebruikerservaringen, netwerkbekabelingssystemen in medische ruimten en aanpassingen van de norm aan ontwikkelingen in de praktijk.

Dinsdag 29 september staat geheel in het teken van forumdiscussies onder leiding van de heren Gert Gremme van CE-test, Edwin Bultman, mede-auteur van het boek *Elektro MedischeTechniekII*, Mark van Abkoude van Tüv Rheinland Quality, Richard Vermeulen van Forehand en Conno van der Heijden van Imtech Care & Cure.

De organisatie is in handen van Roukema Support+Informatie, telefonisch bereikbaar via 06 51 334346.

Domotica & Infrastructurele oplossingen

Ook op 29 september 2009 organiseren Stichting Elux, KNX Professionals, Uneto-Vni en Stichting Smart Homes een ontbijtcongres over domotica en infrastructurele oplossingen. Tijdens het congres richten de drie organisaties zich nadrukkelijk op de installateur en system integrator. Deze vakmensen kunnen vanaf 08.00 uur aan het ontbijt bijgespiked worden met praktische kennis rondom het versterken van hun adviseurschap. Corien van Berlo van Stichting Smart Homes opent het congres met een korte uiteenzetting van de huidige stand van zaken rondom domotica en infrastructurele oplossingen. Vervolgens is er een lezing door Maarten van der Boon namens Uneto-VNI. Hij staat stil bij de grote veranderingsnoodzaak, waarbij het "anders denken" de boventoon moet gaan voeren. Na deze lezing gaat Marcel Wollaert van Sadelhoff BV, in op zaken die het verschil maken tussen 'goud' of 'blik'. Naast het neerzetten van een succesvol concept, blijken vooral de wijze van communiceren ('de belofte') en zeker ook de wijze van organiseren ('het waarmaken') onderscheidende elementen te zijn. Na een korte pauze gaat het congres verder met een duopresentatie van Laurens Timmers van Van Heeswijk Elektrotechniek en Will Brands van aannemingsbedrijf Klokbouw. Timmers vervult in zijn relatie met Klokbouw een zodanige adviesrol dat Will Brands van het aannemingsbedrijf nu volledig overtuigd is van de toepassing van domotica en infrastructurele oplossingen. Timmers zal uit de doeken doen hoe zijn bedrijf die adviesrol ziet en in de praktijk invult. Brands vertelt wat zijn bedrijf verwacht van de installateur als adviseur en van domotica en infrastructurele oplossingen in het algemeen. Ter afsluiting van het congres is er een debat met experts onder leiding van Philip van Roosmalen. Na het debat zal Philip

Beurs Elektrotechniek 2009

Data:

28 september t/m 2 oktober

Openingstijden:

maandag t/m woensdag 10.00 tot 17.30

Donderdag 10.00 tot 19.30

Vrijdag 10.00 tot 17.00 uur

Lokatie:

Jaarbeurs Utrecht

Toegang:

Gratis na voorregistratie via www.elektrotechniek-online.nl

Organisatie:

VNU exhibitions

Expositieprogramma

- Installatiemateriaal
- Elektrotechnische aandrijvingen en apparatuur
- Verlichting
- Industriële elektronica
- Meet- regel- en bedieningsapparatuur
- Elektronische beveiligingssysteem
- Opwekking, transport, opslag en distributie van elektrische energie
- Gebouwbeheersystemen en domotica
- Componenten voor antenne-inrichtingen, telematica en netwerk-installatie
- Opleidingsprogramma's
- Voorlichting en vakliteratuur

Een overzicht van de standhouders en de plattegrond treft u aan op pagina 24.

van Roosmalen namens Stichting Elux, de nieuwe NTA 8044 lanceren aan het grote publiek. Het congres is gratis en vindt plaats van 08.00 tot 12.00 uur. U kunt zich gratis aanmelden voor het congres via www.domoticacongres.nl.

Licht congres

Maandag 28 september van 10.30 uur tot 12.30 uur zal in de Croesezaal een congres over licht plaatsvinden waar een viertal sprekers aan het woord komt. De onderwerpen zullen zijn:

Adviseurs doet niet (z)seer! Voor de installateur met kennis en passie liggen er veel mogelijkheden om tot een meer waardige partner in het adviestraject op te treden.

Led op energie. Het grootste energie besparingspotentieel in utiliteitsgebouwen zit in bestaande gebouwen. In de inleiding "Led op energie" wordt de stand van zaken aangegeven, worden handvatten aangereikt hoe je in de praktijk te werk kunt gaan en worden ervaringen besproken.

Lichttherapie tijdens de Olympische Winterspelen in Vancouver 2010. Tijdens de Olympische Winterspelen gaan de Nederlandse schaatsters lichttherapie inzetten om hun prestaties te optimaliseren. Lichtdeskundige Toine Schoutens van

Davita Nederland BV, gaat verder in op wat deze bevindingen bijdragen aan verbetering van welzijn en gezondheid van mensen die in nachtdienst werken of in verpleeghuizen wonen.

Licht en Duister. Een verhaal op persoonlijke titel van Henk Stolk (voorzitter NSVV commissie Lichthinder). Een avontuurlijke en gewaagde excursie aan de hand van het licht voor hen die jongeren willen langs wetenschap, religie en filosofie.

Dag van de Installatie

Op dinsdag 29 september zullen onder leiding van dagvoorzitter Tosca Vissers deskundige sprekers als Sjeff Cobben (Alliander), Robert Jan Vos en Rob de Reu (Senter Novem) u actuele informatie geven en de nieuwste oplossingen bieden voor het toepassen van LED verlichting op grote schaal. Onderwerpen zoals grootschalige toepassing van LED-verlichting, lichtontwerp, praktische toepassingen, energiezuinige verlichting en relatie met omgeving, installatie- en nettechnische aspecten en subsidiemogelijkheden zullen aan de orde komen. In de middag wordt gesproken over duurzaam energiegebruik. Het toenemend gebruik van

Beursmanager Irene Moon verwacht weer ruim 35.000 bezoekers

Wij spraken met Irene Moon, beursmanager van de Elektrotechniek 2009. "We missen dit jaar een aantal Nederlandse vestigingen van grote buitenlandse firma's. Blijkbaar wordt er vanuit de hoofdvestiging een voorzichtige koers gevaren, maar gaat het om de Nederlandse bedrijven, dan zijn ze er gewoon allemaal weer bij. Er zijn zelfs wederom een 30-tal nieuwe firma's die zich nog nooit eerder op de Elektrotechniek gepresenteerd hebben. Het midden- en kleinbedrijf ziet nu juist kansen om te laten zien wat ze kan. Er is dus vertrouwen binnen de branche, iets dat bijvoorbeeld ook blijkt uit het feit dat acht bedrijven, die in het voorjaar aangaven niet meer te willen komen, er toch zijn", aldus Irene Moon.

"Uit onderzoek, dat we hebben laten uitvoeren, blijkt dat de bezoeker nog altijd op zoek is naar producten en diensten. De voorregistratie loopt naar wens en naar verwachting zullen we weer ruim 35.000 bezoekers mogen verwelkomen. Wel geeft men aan dat er meer oriënterend gekeken zal gaan worden. Om de bezoekers snel en eenvoudig te laten zien wat er aan nieuwe producten binnen een bepaalde sector is, organiseren we op maandag en dinsdag Techtours waarbij de deelne-

mers onder leiding van een gids meerdere stands bezoeken. Verder zal de maandag meetingday zijn. Uit ervaring weten we dat de maandag altijd een rustige dag is. Standhouders hebben dan meer tijd voor de bezoekers waardoor dieper ingegaan kan worden op de tentoongestelde producten. Die dag zal de beurs ook officieel geopend worden door Mark Rutte, kunt u een proefritje maken in een elektrische auto en aan het einde van de dag krijgt iedereen een heerlijk verwenpakketje mee naar

huis. Tenslotte maakt u op die dag ook nog kans op het winnen van een aantal mooie prijzen", gaf Irene Moon verder nog aan.

alternatieve energievoorzieningen beïnvloedt de kwaliteit van spanning op het elektriciteitsnet. Hoe gaat dat in zijn werk? En blijft de spanning ook met groene energie op een dusdanig niveau dat toestellen en apparaten optimaal blijven presteren? Hier gaat men dieper in op opwekkers in de installatie, autonoom werkend vakantiepark, installatie van PV systemen en subsidiemogelijkheden. Inschrijven kunt u via www.dagvandinstallatie.nl.

Ontbijtsessie Energiebesparing

FEDA en de Vakgroepen Elektromechanisch Onderhoud en Technische Automatisering van Uneto-VNI organiseren op 30 september 2009 de Ontbijtsessie Energiebesparing. Onderwerpen die aan de orde komen zijn: Energy Efficiency – The key to success en Een motor in continubedrijf verbruikt maandelijks evenveel energie als zijn kostprijs. Aanmelden voor dit congres kan via de site van de beurs.

Korte lezingen

De nieuwe NEN 3140. Op maandag 28 september zal Peter Coppes, voorzitter Werkgroep 3140, NEC 623 u van 13.15 tot 13.45 uur bijpraten over alle vernieuwingen in de norm. Inlichtingen en aanmeldingen: Nederlands Normalisatie-instituut, Cees Zwinkels, tel: 015 - 2 690 416, E-mail: cees.zwinkels@nen.nl

ATEX 95 en 137. Op dinsdag 29 september geeft Hans Broekmeulen van EXplo Training een lezing over risico beoordeling en zonering ontploffingsgevaar. De lezing zal zijn van 13.15...13.45 uur in de Croesezaal. Inlichtingen en aanmeldingen: Nederlands Normalisatie-instituut, Cees Zwinkels, tel: 015 - 2 690 416, E-mail: cees.zwinkels@nen.nl

Op woensdag 30 september zijn er achter elkaar een drietal lezingen, te weten:

NPR 1014, praktijkrichtlijn bliksembeveiliging door Michiel Hartmann van Schaap Bliksembeveiliging en ontstorings-techniek. Tijd: 13.15...13.45 uur. Inlichtingen en aanmeldingen: Nederlands Normalisatie-instituut, Cees Zwinkels, tel: 015 - 2 690 416, E-mail: cees.zwinkels@nen.nl

Het in kaart brengen van revisietekeningen door Cees Boons van buro Witteling. Tijd: 14.00...14.30 uur.

Informatie en aanmelding Buro Witteling, tel. 06-51419585, E-mail: CD.Boons@mindef.nl

Smart Grid - The Road Ahead door Mr. Juergen Herrmann van GE Enterprise Solutions Digital Energy. Tijd: 14.45...15.15 uur. Inlichtingen en aanmelding: Seher b.v., De heer R. Maan, E-mail: rmaan@seher.nl

Tot slot

Het zal duidelijk zijn dat het weer een beurs gaat worden die zeker het bezoeken waard is, want naast alle activiteiten die hiervoor genoemd zijn, zal er nog veel meer gebeuren tijdens de beurs in De Jaarbeurs in Utrecht van maandag 28 september t/m vrijdag 2 oktober 2009. De openingstijden op maandag t/m woensdag zijn van 10.00 tot 17.30 uur, op donderdag van 10.00 tot 19.30 uur en op vrijdag van 10.00 tot 17.00 uur. Een bezoekje aan de website van de beurs, o.a. om u als bezoeker in te schrijven is meer dan de moeite waard. En bedenk dat de toegang gratis is als u zich vooraf inschrijft.

Voor meer informatie en inschrijving
www.elektrotechniek-online.nl

Testers voor software ETS4 gezocht

Begin 2010, tijdens de internationale vakbeurs Light & Building, lanceert KNX de software ETS4 als opvolger van de huidige ETS3-software. Hiermee kunnen gebruikers van de internationale domotica-standaard KNX de meest uiteenlopende gebouwen programmeren. Om ervoor te zorgen dat de introductie van deze versie zo probleemloos mogelijk verloopt, wil KNX Europa het pakket vooraf door een beperkt aantal gebruikers laten testen.

Het idee hierachter is dat een selecte groep mensen als eerste kan kennismaken met deze software. Tijdens een workshop dienen dan eventuele onvolkomenheden, maar ook extra wensen en manco's boven tafel komen. KNX Europa heeft de Nederlandse KNX Professionals uitverkoren om aan deze training van 1,5 tot 2 dagen mee te doen. De opleiding vindt in november dit jaar op een nog nader te bepalen locatie in Nederland plaats.

Voorwaarde voor deelname aan deze gratis ETS4-training is het lidmaatschap van de KNX Professionals. Omdat het aantal plaatsen voor deze workshop beperkt is, zullen een 15-tal toegangsbewijzen tot de workshop worden verloot. Op een bijeenkomst van 9 juni j.l. vond een eerste loting plaats. De eerste vijf gelukigen die mogen meedoen, zijn Rob de Groot van Hogeterp & Beets Electro Engineering, Paul Ploeger van MyDomotica, Piet Steenstra van Steenstra & Boersma Elektrotechniek, Erik van der Voort van Imtech Utiliteit West en Wim Zweerink van ID College. Ook op

de vakbeurs Elektrotechniek worden onder installateurs die zich aanmelden op de stand opnieuw enkele deelnamebewijzen verloot. Dat gebeurt ook onder alle KNX Professionals die de laatste bijeenkomst van dit jaar op 27 oktober a.s. zullen bijwonen.

ETS4 kenmerkt zich door een grotere gebruiksvriendelijkheid. Zo stapt KNX over van de gedateerde SyBase naar een MSSQL database. Ook worden er op XML-gebaseerde import- en exportfuncties toegevoegd en is de gebruikersinterface volledig vernieuwd, gebaseerd op een vooraf gehouden gebruikersstudie. Andere verbeteringen van de software zijn onder meer projectvergelijkingen, betere kopieer- en plakvoorzieningen, uitgebreide projecttracering en begeleiding, enzovoort. Zie ook www.knx-professionals.nl.

KNX Nederland
(06) 1498 2031
info@knx.nl
Standnummer 07.C002

